



Іван КУТНЯК,
кандидат філософських наук, доцент,
декан факультету початкової освіти
ДДПУ імені Івана Франка

Особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів у світлі завдань сучасної вищої школи

УДК 378.14 : 378.4 (477.83)

Перший учитель... Яким він прийде до своїх учнів... Він має бути продовжувачем справи батьків, які є першими вихователями дитини. Володіти професійними знаннями та уміннями, бути обізнаним з віковими та індивідуальними особливостями розвитку молодшого школяра, специфікою формування творчої особистості тощо. Водночас має виправдати велике довір'я суспільства і насамперед сподівання батьків.

Факультет підготовки вчителів початкових класів у Дрогобицькому державному педагогічному інституті імені Івана Франка заснований ще в 50-ті роки ХХ ст., однак зупинимося на історії відновленого факультету, який розпочав свою діяльність з вересня 1979 року під керівництвом кандидата педагогічних наук, доцента Г.О.Арутюнової.

1980 року на факультеті було створено першу кафедру педагогіки та методики початкового навчання. Її очолив кандидат педагогічних наук, доцент (нині професор) Д.В.Луцик. Кафедра стала потужним науковим осередком із проблем початкової освіти не тільки в інституті, але й у всьому Львівському регіоні.

Сьогодні факультет – це чотири кафедри, майже 50 науково-педагогічних працівників. Тут діють навчальні кабінети, забезпечені сучасним обладнанням, що дає змогу студентам здобувати необхідну наукову інформацію. Створено комп'ютерний клас, де проходять заняття з інформатики. До послуг студентів – багата бібліотека (понад 70 тис. книжок), підключена до мережі Інтернет, та читальний зал.

У сучасних умовах становлення нової системи вищої освіти України, коли прийнято новий Закон про вищу

освіту [3], зростають вимоги до підготовки майбутніх учителів у вищих навчальних закладах IV рівня акредитації, забезпечення їх конкурентоспроможності на ринку праці. Якість професійної підготовки майбутніх фахівців передбачає не тільки підвищення теоретичного рівня, а й удосконалення практичних умінь, необхідних для навчання дітей в початкових класах, розвиток їхньої професійної самостійності, інтересу до творчої педагогічної діяльності. Власне про це йдеться в Державній національній програмі "Освіта", пор. "Професійна підготовка педагога має забезпечити всебічний розвиток людини як особистості і найвищої цінності суспільства" [1, 34].

Структура професійної підготовки майбутніх фахівців до педагогічної діяльності в нових умовах включає такі компоненти: мотиваційний; змістово-операційний; морально-орієнтаційний; емоційно-вольовий.

Усі ці компоненти успішно реалізуються у навчально-виховному процесі факультету початкової освіти, здійснюваному з урахуванням сучасних педагогічних технологій та орієнтованому на формування освіченої, розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін.

Навчально-методичне забезпечення педагогічного процесу на факультеті відбувається на основі навчальних планів спеціальностей, навчальних програм з нормативних і вибіркового дисциплін, програм навчальної, виробничої (педагогічної) та інших видів практики, підручників і навчальних посібників; інструктивно-методичних матеріалів до семінарських, практичних і лабораторних занять, індивідуальних семестрових завдань для самостійної роботи студентів із навчальних дисциплін, модульних завдань для перевірки рівня засвоєння студентами теоретичних знань та сформованості у них практичних умінь і навичок, методичних рекомендацій для студентів з питань самостійного опрацювання фахової літератури, написання курсових, кваліфікаційних (дипломних і магістерських) робіт.

На факультеті реалізується провідний принцип навчання й виховання – гуманістичний, який впроваджується через створення умов для формування здібностей студентів, суб'єкт-суб'єктну взаємодію між викладачами й майбутніми учителями, з дотриманням принципів доброзичливості, милосердя, співчуття, співпережиття тощо. Гуманізації сприяє зміст освіти, відображений у програмах і підручниках із навчальних дисциплін, що читаються на факультеті. Вона виявляється у ціннісних засадах, які утверджують ідеї дитиноцентризму (О.Я.Савченко) на всіх рівнях організації навчально-виховного процесу й оцінювання його ефективності [6].

Сьогоднішня суспільно-політична думка висунула на порядок денний проблему гуманітаризації як вияв наукового мислення світового співтовариства щодо глобальних проблем розвитку людства. Вона скерована на внутрішній світ людини, на розвиток усіх її здібностей, фізичних і моральних якостей. Пріоритетна роль у гуманітаризації освіти належить мовній, літературній, суспільствознавчій, мистецькій освіті, завдяки яким формуються у студентів демократичні цінності, самоорганізація і саморегуляція поведінки. Однак у її здійсненні велику вагу мають і інші, негуманітарні предмети. Гуманітарна спрямованість освіти передбачає також ознайомлення студентів із регіональними особливостями побуту, традицій,

трудової діяльності населення краю, із різноманітністю жанрів усної народної творчості, народним календарем, що забезпечують дисципліни українознавчого спрямування. Неабияке значення в загальнокультурному розвитку майбутнього вчителя має мистецтво як засіб передачі морального досвіду свого народу й усього людства, як джерело творчості і як засіб спілкування.

Підготовка фахівців на кожному освітньо-кваліфікаційному рівні (ОКР) здійснюється за трьома циклами – гуманітарної та соціально-економічної підготовки, психолого-педагогічної, фахової. Навчальні дисципліни цих циклів належать до нормативних та вибіркового (за вибором навчального закладу чи студента).

Загальний термін підготовки студентів денної форми навчання ОКР "Бакалавр" – 4 роки (обсяг 7182 год). Під час навчання майбутні учителі початкових класів готують курсові роботи з педагогіки або психології (5-й семестр), курсові роботи з фахових методик початкової освіти (8-й семестр); у 2-му семестрі студенти проходять польову практику, а в 7-му – педагогічну.

Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки становить 1377 год.: *нормативна частина циклу – 1323 год., за вибором студентів – 54 год.*

Цикл природничо-наукової підготовки – 162 год.: *нормативна частина циклу (162 год.).*

Цикл професійно-практичної підготовки – 5643 год.: *нормативна частина циклу – 4456 год., за вибором ВНЗ – 1134 год., за вибором студента – 54 год.*

Студенти ОКР "Магістр" навчаються на факультеті один рік і одержують спеціальність "Викладач педагогіки та методики початкової освіти". Вони вивчають передусім філософські, психолого-педагогічні засади здійснення навчально-виховного процесу у вищій школі. Окрім того, магістри вивчають і таку дисципліну, як "Інтегроване вивчення предметів за галузями знань", адже сучасна педагогіка актуалізує інтегрований підхід до вивчення предметів у початковій школі з метою створення цілісного образу навколишнього світу і суспільства [4]. Курс "Рецептивне і комунікативне вивчення рідної мови" поглиблює знання та вміння студентів щодо реалізації провідної мети початкової мовної освіти – формування комунікативної компетентності молодших школярів [7].

Підготовка майбутніх учителів до роботи в початковій школі здійснюється теоретично й практично. Теорія розширює можливості практичної діяльності студентів, сприяє успішному формуванню умінь, розвиває і збагачує змістовий аспект професійної компетентності.

На заняттях з педагогічних дисциплін та фахових методик здійснюється цілеспрямоване і систематичне використання Державного стандарту початкової загальної освіти, нових програм і підручників з навчальних дисциплін для початкових класів, що забезпечує розвиток творчої діяльності майбутніх учителів, навчить їх активно і нестандартно мислити, прищепить інтерес до педагогічної діяльності, сформує прагнення і вміння постійно вдосконалювати власну методику та технологію навчання [2; 5].

Підготовка фахівців на факультеті здійснюється з використанням кредитно-модульної системи навчання. Це одна з моделей організації навчального процесу, що ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів) із ураху-

ванням засад Європейської кредитно-трансферної та акумулятивної систем. Її мета – підвищити якість вищої освіти і забезпечити конкурентоспроможність випускників, їхню мобільність у працевлаштуванні.

Провідною формою навчання для майбутніх учителів початкових класів є лекції, семінарські, практичні й лабораторні заняття, а також самостійна робота. Серед форм навчальної діяльності на заняттях домінують інтерактивні: робота в групах, у парах тощо.

Загальновідомо, що неабияка роль у забезпеченні ефективності навчального процесу належить засобам навчання – слову викладача, підручникам, навчальним посібникам, хрестоматіям, різноманітним довідникам, дидактичним матеріалам, технічним засобам, у тому числі й медіа. Їх об'єднують у такі групи: вербальні – усне слово, друкований текст, дидактичні матеріали тощо; наочні – таблиці, діаграми, малюнки, реальні об'єкти, моделі; спеціальні – пристрої, прилади; технічні – екранні, звукові, комбіновані тощо. У навчальному процесі факультету початкової освіти систематично й успішно використовують кожен із них, доцільно поєднуючи відповідно до мети, завдань і змісту заняття.

Отже, на факультеті початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Фран-

ка створено належні умови для забезпечення ефективної підготовки майбутніх учителів для сучасної початкової школи. Його професорсько-викладацькому колективу під силу виконання завдань нового Закону України "Про вищу освіту".

Л і т е р а т у р а

1. *Державна національна програма "Освіта". Україна XXI століття.* – К., 1994. – 62 с.
2. *Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа.* – 2011. – № 7 – С. 1–17.
3. *Закон України "Про вищу освіту" // Урядовий кур'єр.* – 2013. – № 21. – С. 7–18.
4. *Зимульдінова А. С.* Інтегроване вивчення предметів за галузями знань. Навчально-методичний посібник / А. С. Зимульдінова. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. – 86 с.
5. *Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1–4 класи.* – К. : Вид дім "Освіта", 2012. – 342 с.
6. *Савченко О. Я.* Дидактика. Підручник / О. Я. Савченко. – К. : Абрис, 1999. – 417 с.
7. *Федурко М. Ю.* Рецептивне та комунікативне вивчення рідної мови: Навчально-методичний посібник / М. Ю. Федурко. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. – 54 с.

Кутняк І. Особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів у світлі завдань сучасної вищої школи. У статті акцентується увага на особливостях підготовки фахівців для початкової школи. Аналізується теоретична і практична підготовка майбутніх учителів початкових класів. Висвітлюється зміст, форми, методи та засоби навчання на факультеті початкової освіти.

Ключові слова: освіта, учитель, фахівці, початкова школа, теоретична і практична підготовка, зміст, форми, методи, засоби.

Кутняк И. Особенности подготовки будущих учителей начальных классов в свете задач современной высшей школы. В статье акцентируется внимание на особенностях подготовки специалистов для начальной школы. Анализируется теоретическая и практическая подготовка будущих учителей начальных классов. Раскрываются содержание, формы, методы и средства обучения на факультете начального образования.

Ключевые слова: образование, учитель, специалисты, начальная школа, теоретическая и практическая подготовка, содержание, формы, методы, средства.

Kutnyak I. Peculiarities of training of primary school teachers in the light of the problems of modern higher education. The article focuses on the features of training for primary school. The theoretical and practical training of primary school teachers are analyzed. Highlights the content, forms, methods and means of teaching at the Faculty of Primary Education.

Key words: education, teacher specialists, elementary school, theoretical and practical training, content, forms, methods, means.